

KAIP ATRASTI **PRIKLAUSYMO GRUPEI** JAUSMĄ, NEPRARANDANT SAVĘS

Apie skirtingose kultūrose augančių vaikų tapatybę

ORGANIZACIJA „VOKSNE FOR BARN“

Norvegijos vaikams reikia suaugusiųjų. „Voksne for Barn“ („Suaugusieji vaikams“) yra pelno nesiekianti organizacija, jau daugiau nei 60 metų dirbanti psichikos sveikatos gerinimo ir saugių sąlygų kūrimo visiems vaikams srityje. Mes stebime vaikus, klausomės jų ir iš jų mokomės. Nepasiduodame, kol į vaikus nepradedama žiūrėti rimtai. Taip mes ugdome vaikų stiprybę ir dvasinę pusiausvyrą.

Būdami „Voksne for Barn“ nariai, jūs galite prisidėti prie geresnio ugdymo galimybių suteikimo daugybei vaikų. Taip pat padėsite vaikų nuomonei ir patirtims pasiekti atsakingas institucijas ir ekspertų bendruomenes.

Prisijunkite prie „Voksne for Barn“ ir prisidėkite prie mūsų svarbių pastangų.

„Voksne for Barn“ pastaraisiais metais prisidėjo prie radikalizmo grėsmę mažinančių projektų, pavyzdžiui, dalyvaudama EXIT programoje. Šia tema esame sudarę klausimyną tėvams. Apie mus ir mūsų veiklą daugiau skaitykite vfb.no.

Ši mokomoji priemonė parengta remiantis darbo EXIT programoje patirtimi, „FLEXid“ kursu ir knyga *Identitet og tilhørighet . Om ressurser og dilemmaer i en krysskulturell oppvekst (Tapatybė ir priklausymo grupei jausmas. Apie išteklius ir dilemas daugiakultūrėje ugdymo aplinkoje)*, leidėjas Gyldendal Akademisk Forlag (Salole, 2018 m.). Iliustracijų autorė Marie Laland Ekeli, panaudotos iliustracijos iš leidinio „Skirtingų kultūrų vaikai“.

**Voksne
for Barn**

Šis lankstinukas išverstas iš norvegų kalbos.

Leidėjas:	„Voksne for Barn“ (2017 m.), antrasis leidimas, 2017 m.
Redakcinė komisija:	Lill Salole, projekto koordinatore, „Voksne for Barn“ Kjell Østby, vienas iš „FLEXid“ steigėjų Nana Mensah, Oslo centrinės dalies savivaldybės paslaugų centro „SaLTo“ koordinatore Elisabeth Harnes, speciali konsultantė ir šeimos terapeutė, RVTS, Vakarų Norvegija Leoul Mekonen, RBUP studijų vadovas, Rytų ir Pietų Norvegija
Dizainas ir grafika:	Grafisk Form as
Iliustracijos:	Marie Laland Ekeli
Leidėjas:	Møklegaards Trykkeri AS

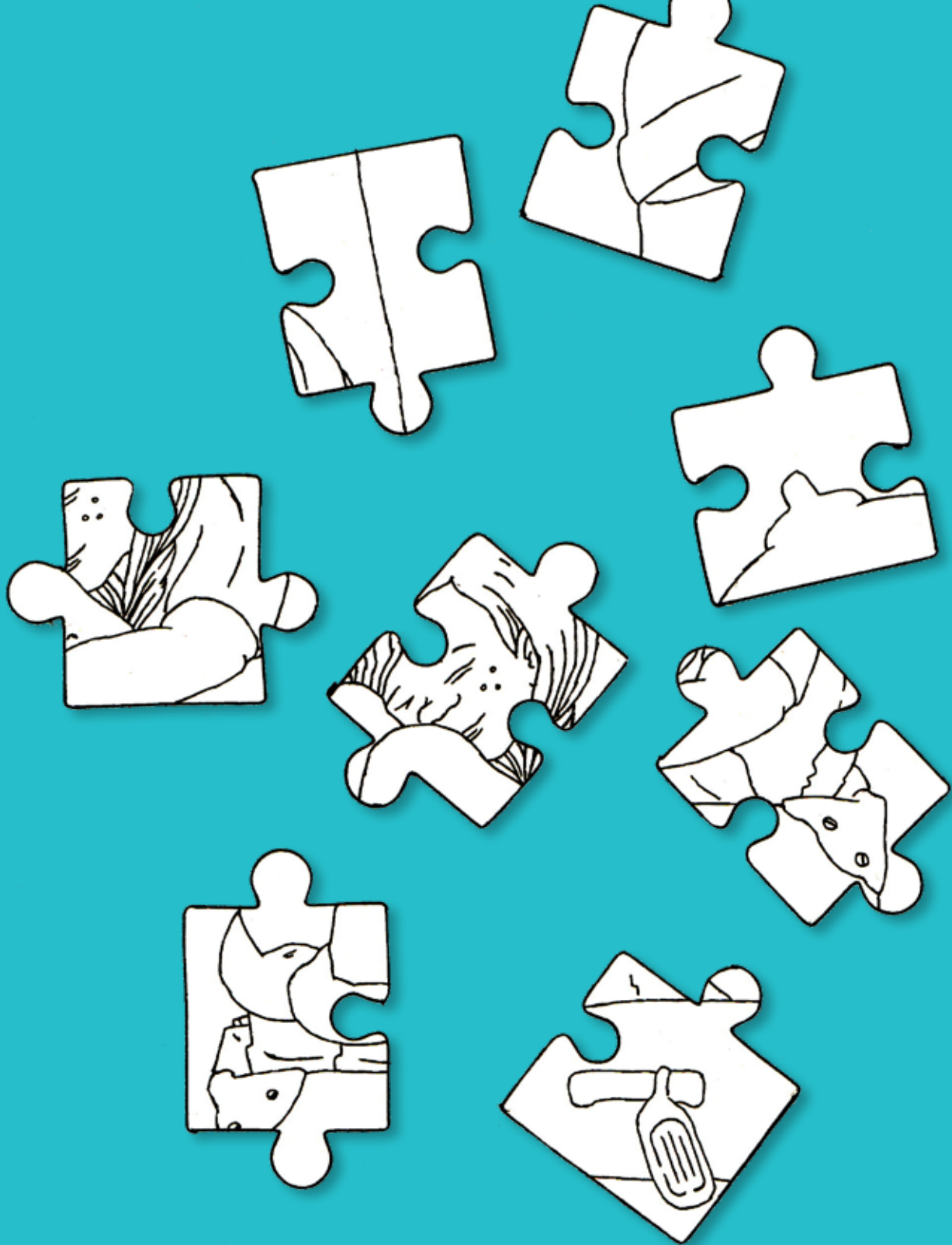
ISBN 978-82-92488-59-1 (spausdintinė versija)
ISBN 978-82-92488-60-7 (PDF)

PATARIMŲ LANKSTINUKAS

TĖVAMS IR KITIEMS
SUAUGUSIESIEMS

Šis vadovas yra apie tai, kaip vaikai, kurių gyvenamoji šalis pasikeitė arba kurie užaugo skirtingų kultūrų aplinkoje, išgyvena priklausymo grupei jausmus. Čia rasite informacijos, kuri gali būti svarbi jums, jeigu esate tėvai, aktualių temų, kurias verta aptarti su kitais, ir pasiūlymų, kaip jūs, kaip vienas iš tėvų arba suaugusysis, galite kalbėti su vaikais ir jaunimu apie jų tapatybę.

Augimas daugiakultūroje aplinkoje ir priklausymo daugeliui vietų jausmas gali suteikti jums daug gerų ir svarbių išteklių. Tai informacija, kurią puiku sužinoti, apmąstyti ir pasiimti iš jos tai, kas geriausiai atspindi vaikų ugdymą daugiakultūroje aplinkoje. Tokiu būdu jūs galite padėti savo vaikui lengviau patirti priklausymo grupei jausmą gyvenamoje aplinkoje neatsisakydami teigiamo požiūrio į savo kilmę.

KĄ REIŠKIA PRIKLAUSYTI GRUPEI

Priėmimo ir priklausymo patirtys yra svarbios visiems žmonėms. Kad jaustųsi laimingi, vaikai ir paaugliai turi jaustis bendruomenės dalimi. Jie turi jausti, kad priklauso vienai ar kelioms vietoms.

Priklausyti reiškia:

- › būti gerbiamam už tai, kas esi;
- › patirti, kad tai, ką tu kalbi ir darai yra vertinga ir prasminga;
- › turėti savo aplinkoje žmonių, kuriems rūpėtų tai, ką darai;
- › būti šalia žmonių, pripažįstančių tavo patirtis, mintis ir jausmus;
- › šalia turėti žmogų, kuris tave supranta.

Teigiamas priklausymo grupei jausmas yra svarbiausias, norint apsaugoti vaikus ir jų sveikatą. Vaikams arba jaunuoliams, desperatiškai ieškantiems savo tapatybės, ir esantiems už bendruomenės ribų, gali būti labai sunku. Jie taip pat yra ypač pažeidžiami neigiamos įtakos iš žmonių ir aplinkos, išnaudojančios jų priklausymo grupei poreikį.

SKIRTINGŲ KULTŪRŲ VAIKAI

Vaikai, augantys daugiakultūroje aplinkoje, gali būti vadinami *skirtingų kultūrų vaikais*.

Tai yra vaikai, gyvenę arba dabar gyvenantys patirdami nuolatinę dviejų arba daugiau kultūrų įtaką ugdymo srityje arba visame gyvenime.

Keletas skirtingų kultūrų vaikų pavyzdžių:

- › imigrantų vaikai;
- › pabėgėlių vaikai;
- › vaikai, kurių vienas iš tėvų yra norvegas, kitas – iš kitos šalies;
- › įvaikinti vaikai iš kitų šalių;
- › Norvegijos misionierių, diplomatų, karinio personalo ir humanitarinę pagalbą teikiančių darbuotojų vaikai.

Skirtingų kultūrų vaikai gali skirti ypač daug dėmesio savo priklausymo grupei jausmo paieškoms.

Gyvenamosios vietos pakeitimas vaikystėje reiškia, kad vaikams tenka nutraukti saugius ryšius su vietomis ir žmonėmis. Jie yra veikiami skirtingų papročių, taisyklių ir sampratų, koks yra tinkamas elgesys ir gyvenimo būdas. Tai veikia vaikus ir daro įtaką jų mintims ir jausmams.

POKALBIAI SU VAIKAIS IR PAAUGLIAIS

Būti tėvu arba auklėtoju yra sunku. Ypač naujoje šalyje. Savo vaikams norime geriausio ir norime būti patys geriausi tėvai. Vaikų poreikiai ir norai skiriasi. Netgi broliai ir seserys yra skirtingi. Gali būti sunku rasti reikiamus žodžius arba žinoti, kaip padėti savo vaikams ir palaikyti juos kaip galima geriau.

Kartais gali būti nelengva pasakyti, ar jūsų vaikui sekasi puikiai ar ne, arba žinoti, ar kažkas yra negerai tuomet, kai vaiko elgesys pasikeičia. Kartais vaikai atrodo laimingi, bet iš tikrųjų yra liūdni. Kartais jie gali atrodyti pikti, išsekę ir nelaimingi, tačiau iš tiesų jaučiasi gerai.

Jeigu nerimaujate dėl savo vaiko, atidėti pokalbį su juo iki to laiko, kai abu būsite ramūs ir turėsite laiko, arba kol pats vaikas norės pasikalbėti su jumis, gali būti puiki mintis. Taip pat būtų puiku kalbėtis po to, kai kartu nuveikėte kažką įdomaus arba kol kartu darbuojatės. Pokalbio pradžia su mažesniais vaikais labai tinka piešinys arba knyga.

Ne visose šeimose yra priimta kalbėti ir klausinėti apie tokius dalykus. Skirtingos kultūros moko mus skirtingai galvoti apie neigiamų jausmų ir patirčių aptarimą. Yra daug būdų parodyti meilę ir dėmesį.

Norint išlaikyti gerus santykius su vaikais, rekomenduojama praleisti su jais daug laiko, domėtis jų mintimis ir jausmais. Tai leidžia parodyti, kad jais rūpinamės ir kad žiūrime į juos rimtai. Rodydami vaikams dėmesį, suteikiame jiems gali- mybę žodžiais išreikšti savo mintis ir jausmus tuo metu, kai jie to nori.

„TAI YRA TARSĪ ŽIŪRĖTUM
Į SAVĖ VEIDRODYJE IR
NEPAŽINTUM TO, KURĮ MATAI.“

14 metų amžiaus paauglys berniukas

ŽENKLAI, RODANTYS, KAD VAIKUI ARBA JAUNUOLIUI YRA SUNKU

Jauni žmonės gali įvairiais būdais rodyti, kad jiems yra sunku arba kad jie jaučiasi atstumti. Štai keletas signalų, rodančių, kad vaikas patiria sunkumus, pavyzdžių:

- › vaikai dažnai būna pikti ir irzlūs;
- › didelę laiko dalį jie būna liūdni ir nusiminę;
- › jie atrodo išsekę ir netekę energijos;
- › pasikeičia jų elgesys, apranga ir kalbėjimo maniera;
- › jie tampa labai tylūs, visą laiką nori būti vieni;
- › jie praranda apetitą arba pradeda valgyti gerokai daugiau;
- › jiems sunku išsiruošti į mokyklą arba jie pradeda praleidinėti pamokas;
- › visą laisvalaikį jie praleidžia ne namuose, prie kompiuterio arba telefono.

APIE ATĖJIMĄ IR IŠĖJIMĄ

Yra daug įvairių priežasčių, kodėl žmonės palieka savo namus ir pradeda naują gyvenimą kitoje šalyje. Kai kurie žmonės išvyksta laisva valia, dėl įsidarbinimo galimybių, studijų arba tiesiog vedami kelionių aistros. Kitus žmones persikelti verčia karas, skurdas arba stichinės nelaimės.

„Persikėlimo į naują vietą stresą“ patiria tiek suaugusieji, tiek vaikai. Sunku išsiskirti su aplinka, kurią pažįstate, ir viską pradėti iš naujo kažkur kitur. Viskas skiriasi nuo to, kas jums pažįstama. Turite išmokti naują kalbą, priimti naujus papročius ir taisykles, priprasti prie naujo maisto, aplinkos ir klimato sąlygų. Žmonės naujoje šalyje elgiasi ir rengiasi ne taip, kaip buvote įpratę. Tiek suaugusieji, tiek vaikai adaptacijos laikotarpiu gali jaustis išsekę. Jie gali patirti daugiau skrandžio ir galvos skausmų, nei įprasta. Prisitaikymui naujoje šalyje reikia laiko. Paprastai vieni šeimos nariai patiria daugiau persikėlimo į naują vietą sunkumų nei kiti.

Jūs dažnai ilgitės ankstesnės gyvenimo vietos ir ten gyvenančių žmonių. Prieš išvykimą arba kelionės metu jūs galite būti patyrę skausmingų išgyvenimų. Daugelis jaudinasi dėl savo šeimos ir draugų arba yra kamuojami prisiminimų, apkartinančių gerą gyvenimą naujoje vietoje. Sielvartauti yra natūralu. Daugelis jaučia kaltę prieš tuos, kurie pasiliko ankstesnėje gyvenamojoje vietoje. Galbūt jie niekada neturėjo galimybės tinkamai atsivieškinti su vietomis ir žmonėmis. Dažnai tenka išsi-

skirti su dalykais, kurie jums reiškia daug. Vaikai kartais gali jausti, kad į jų stresinę būseną nežiūrima rimtai. Daugelis nesuprato, ką reiškia ilgam, o gal net ir visam laikui, išvykti į tolimą šalį.

Nemaža dalis žmonių, palikusių savo tėvynę, svajoja ten sugrįžti, vos tik pasitaikys tokia galimybė. Kai kuriems iš jų ši svajonė sugrįžti reiškia, kad jie niekada neįsikurs Norvegijoje – jiems Norvegija yra tik tranzito šalis. Tai turi įtakos ir vaikų gyvenimo Norvegijoje patirčiai.

„Kiekvienais metais mano tėvai sako, kad ateinančią vasarą mes išvyksime atgal. Jie sako taip kasmet, jau 12 metų... Kadangi jie taip kalbėjo, aš nesistenčiau susirasti draugų arba žaisti futbolą, nes tada išvykimo skausmas ir sielvartas būtų tik didesnis. Dabar aš nemanau, kad jie ruošiasi išvykti...“

Netgi vaikai, patys neišgyvenę persikėlimo, gali jausti savo tėvų nerimą ir ilgesį. Atvykusieji iš karo zonų lieka nesaugūs, jie gyvena tarsi „dviejose realybėse“, kuriamose televizijos ir socialinių tinklų. Tai veikia atmosferą šeimoje.

Kai kurie vaikai taip pat gali jausti, kad suaugusieji per daug dėmesio skiria savo senajai tėvynei ir joje likusiems draugams bei artimiesiems. Kai kurie gali jausti, kad jų tėvai per daug užsiėmę kasdieniais reikalais ir įsikūrimu Norvegijoje. Vaikai gali tikėtis daugiau pagalbos, paguodos ir palaikymo savo naujame kasdieniame gyvenime Norvegijoje.

Toliau pateikiama keletas patarimų persikėlimams šeimoms.

1. Išlaikykite senąjį gyvenimą „gyvą“ dėl vaikų. Neužmirškite jų kilmės ir jų tėvynės, iš kurios išvykote. Padėkite vaikams išmokti savo gimtąją kalbą ir tobulinti jos žinias. Dalykitės istorijomis, kalba ir prisiminimais. Rodykite nuotraukas ar pasakokite apie vietas ir žmones. Jeigu įmanoma, palaikykite ryšius su šeima ir draugais.
2. Padėkite savo vaikui „įleisti šaknis“ Norvegijoje. Tegul Norvegija būna jų namai, o ne „tranzito šalis“. Galbūt jūs galėtumėte leisti į „atradimų kelionę“ ir sužinoti apie Norvegijos kultūrą kartu.
3. Padėkite savo vaikui įveikti širdgėlą, iš įprastos aplinkos persiorientuojant į naują kultūrą. Jiems gali palengvėti išgirdus, kad nedideli sunkumai yra natūralu ir kad vėliau bus geriau. Nesivaržydami pasitelkite humorą! Papasakokite apie savo patirtis ir nesusipratimus, susijusius su nauja kalba ir kultūra. Tada vaikai jausis ne tokie vieniši.
4. Būkite kantrūs nepriklausomai nuo to, ar reikalai gerėja ar blogėja. Prisitaikymas naujoje šalyje gali trukti gana ilgai – paprastai tai trunka keletą metų.

Kai kurie dalykai, kuriuos verta aptarti ir apsvarstyti:

- › Kaip manote, kaip jūsų persikėlimo istorija veikia jūsų kasdienį gyvenimą Norvegijoje?
- › Kaip manote, kaip persikėlimas veikia jūsų vaiką?
- › Nesivaržykite kalbėti su savo vaiku apie tai, ko jis iš savo gimtosios šalies ilgisi labiausiai.
- › Nesivaržykite kalbėti su savo vaiku apie tai, kuo, jo ar jos nuomone, skiriasi Norvegijos kultūra ir kas joje yra gero. Gal galėtumėte pasidalyti savo mintimis ir patirtimi?
- › Pasikalbėkite su savo vaikais apie tai, kaip jums sekėsi išvykti ir patekti į Norvegiją. Leiskite jiems geriau pažinti savo ir jūsų jausmus ir patirtis.
- › Kaip jums geriau suprasti ir palaikyti savo vaiką? Galbūt jūsų vaikas turi savo norų ir pasiūlymų.

„KAI LANKAUSI SAVO GIMTOJOJE ŠALYJE, JIE VADINA MANE NORVEGE IR UŽSIENIETE, AŠ ESU NE TOKIA KAIP JIE. KAI ESU NORVEGIJOJE, MANE TAIP PAT VADINA UŽSIENIETE. KAS AŠ IŠ TIESŲ ESU IR KURIAI BENDRUOMENĖI PRIKLAUSAU?“

10 metų amžiaus mergaitė

PRIKLAUSYMAS DAUGELIUI VIETŲ IR KARTU NEPRIKLAUSYMAS JOKIAI VIETAI

Persikėlimas į Norvegiją arba augimas Norvegijoje su tėvais, kilusiais iš skirtingų šalių, suteikia vaikams priklausymo kelioms šalims jausmą. Netgi jeigu jie nė karto nėra lankęsi savo tėvų gimtojoje šalyje, jie dažnai jaučia ryšį su ja.

Namuose vaikai mokosi tėvų gimtosios kalbos, auklėjami pagal tenykštes vertybes ir tradicijas. Mokykloje jie susiduria su Norvegijos realybe, normomis ir papročiais. Pavyzdžiui, elgesys, kuris laikomas priimtiniu ir mandagiu Norvegijoje, gali būti vertinamas priešingai mamos arba tėvo kultūroje.

Jauni žmonės gali jaustis kaip namuose tiek Norvegijoje, tiek savo tėvų kultūrinėje aplinkoje, taip pat ir kitose vietose, kuriose jiems su šeima teko gyventi. Tačiau tuo pačiu metu jie gali jaustis svetimi abiejose kultūrose.

„TĖVAI PRISITAIKO, VAIKAI
PERIMA.“

Mathew Neigh

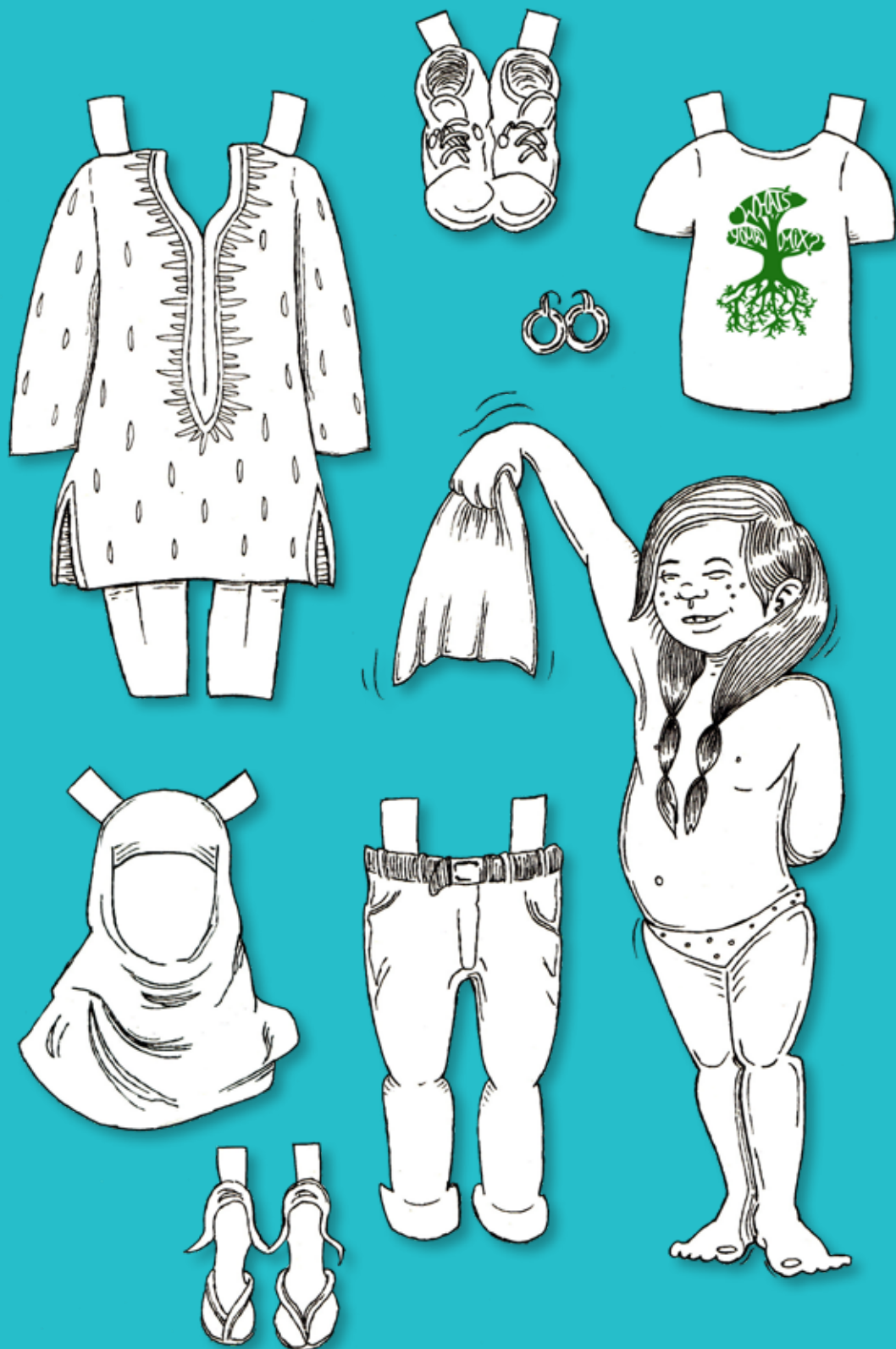
SKIRTINGI ŽMONIŲ IR APLINKOS LŪKESČIAI

„JAUČIUOSI TAIP, TARSİ BŪČIAU
TRAUKIAMAS SKIRTINGOMIS
KRYPTIMIS TUO PAČIU METU.
ESU PRATĘS JAUSTIS SOMALIE-
ČIŲ NAMUOSE IR NORVEGU
UŽ NAMŲ RIBŲ. BET NAMIŠKIAI
PAGEIDAŪJA, KAD AŠ BŪČIAU
SOMALIETIS IR UŽ NAMŲ RIBŲ,
O IŠORINĖ APLINKA SKĀTINA,
KAD BŪČIAU NORVEGAS IR
NAMUOSE.“

15 metų amžiaus berniukas

Gali būti, kad vaikai jaučia, jog iš jų tikimasi, kad jie nebus „per dideli norvegai“ namuose. Tuo tarpu bendraudami su draugais arba būdami mokykloje, jie gali išgirsti, kad yra „nepakankamai norvegai.“ Tai verčia juos jausti spaudimą dėl lūkesčių nepateisinimo.

Tėvams Norvegijos visuomenėje priimtoms normoms gali būti tikras iššūkis. Mokykloje keliami reikalavimai, namuose besilankantys draugai ir nauja veikla gali atrodyti svetimi arba neįprasti. Iš vietų, kuriose gyvenote praeityje, jūs turite besiskiriančius įpročius ir nusistovėjusius kasdienes ritualus.

Skirtingose kultūrose augantiems vaikams dažnai yra natūralu jausti priklausymą „abiems tautybėms“, o ne kažkuriai „vienai iš jų“. Štai kodėl jiems reikalavimas parodyti lojalumą ir pasirinkti kažkurią vieną pusę gali būti sunkus ir varginantis.

Vaikus taip pat gali trikdyti, kai kiti vadina juos norvegais arba užsieniečiais, neatsižvelgdami į tai, ką galvoja patys vaikai. Jeigu kas nors jų klausia, kokios jie tautybės arba kur jaučiasi kaip namuose, tačiau į atsakymą nežiūri rimtai, tai gali priversti vaikus jaustis dar mažiau pritapusiais.

„IŠ KUR IŠ TIESŲ TU ESI KILĘS?
TAI BJAURIAUSIAS KLAUSIMAS,
KOKJ MAN GALI UŽDUOTI.“

15 metų amžiaus berniukas

Bendravimas šeimoje taip pat ne visada vyksta sklandžiai. Jaunimas dažnai kalba „savo“ kalba ir gali suprasti aplinką kitaip nei tėvai. Ypač sudėtinga situacija galima tais atvejais, kai vaikai moka norvegų kalbą kur kas geriau nei jų tėvai. Tėvams gali būti sunku suprasti, ką reiškia būti vaiku arba jaunuoliu Norvegijoje, o jauni žmonės nesupranta, kaip sunku gali būti tėvu šalyje, kuri taip stipriai skiriasi nuo šalies, kurioje užaugai.

Kai kurie tėvai turi tvirtą nuomonę apie tai, ką jaunas žmogus turėtų dirbti ir kam skirti savo

laiką. Jie nori užtikrinti geriausią galimą ateitį savo vaikams. Vaikams tai gali sudaryti įspūdį, kad jų tėvai yra labai griežti. Kartais tai veda į nesusipratimus, vaikai pradeda galvoti, kad jų tėvai kuria planus, kurių iš tikrųjų nėra. Ir tėvai, ir vaikai gali jaustis nepakankamai geri arba neatitinkantys vieni kitų lūkesčių.

Toliau pateikiama keletas patarimų, susijusių su skirtingose kultūrose augančiais vaikais.

1. Gyvendami Norvegijoje, vaikai tampa norvegais. Leiskite jiems būti bendruomenės dalimi, turėti draugų ir užsiimti bendra veikla savo gyvenamoje vietovėje, tuo pačiu metu leisdami jiems būti šeimos kilmės šalies kultūros dalimi.
2. Leiskite jauniems žmonėms turėti savo tapatybę. Stenkitės susitaikyti su tuo, kad jų tapatybė bus kitokia nei jūsų. Tai, kad augimo skirtingose kultūrose patirtį turintys vaikai suvokia savo priklausymą grupei kitaip nei jų tėvai, yra natūralu.
3. Domėkitės kasdieniu savo vaiko gyvenimu. Gal galite surasti panašumų ir skirtumų, lygindami su savo vaikystės (paauglystės) metais? Šiuo būdu jūs galite mokyti vieni kitus naujų ir svarbių dalykų.

Kai kurie dalykai, kuriuos verta aptarti ir apsvarstyti:

- › Kas yra teigiamo palaikant ryšį su savo gimtąja šalimi? Ar gali kilti problemų stipriai įsitraukus į tai, kas ten vyksta?
- › Ar jums svarbu, kad jūsų vaikas (paauglys) išlaikytų jūsų kultūrą?
- › Ką jūs manote apie savo vaiko (paauglio) tapimą „norvegų“? Kaip manote, ką turi omenyje tėvai, kurie sako, kad jų vaikas „tapo norvegų“?
- › Kaip jūs galėtumėte padėti savo vaikui, kad jis gerai jaustųsi būdamas norvegas ir kartu išlikdamas religingas?
- › Kaip manote, ar buvimas norvegų ir religingų žmogumi prieštarauja vienas kitam?
- › Ar tikitės, kad jūsų vaikas dėl to gali patirti spaudimą? (Ar jis atrodo nusivylęs tuo, kad taisyklės namuose yra kitokios nei taisyklės mokykloje arba draugų namuose?)
- › Kaip parodote savo vaikui, kad domitės jo pomėgiais, mintimis ir jausmais?
- › Ką galėtumėte padaryti, kad jūsų vaikas pajustų teigiamą priklausymo Norvegijos visuomenei jausmą?

APIE JAUSMĄ, KAD ESI KITOKS

Skirtingų kultūrų vaikai gali jaustis kitokie. Taip gali būti dėl to, kad jie turi kitose šalyse įgytos patirties. Priežastis taip pat gali būti jų išvaizda, kalba ir elgesys. Kalbant apie išvaizdą, šiaurietišku broožų imigrantų vaikai arba į tėvynę sugrįžę etniniai norvegai

„JIE KLAUSIA MANEŠ, IŠ KUR AŠ ESU. IŠ TIKRŲJŲ JIE KLAUSIA, KODĖL MANO ODOS SPALVA KITOKIA NEI JŲ. IŠ TIESŲ JIE NORI PASAKYTI, KAD ŽIŪRINT Į MANE ATRODO, KAD AŠ NETURĖČIAU BŪTI ČIA, BET TURĖČIAU BŪTI KAŽKUR KITUR.“

12 metų amžiaus mergaitė

neišsiskiria iš aplinkinių taip stipriai. Tačiau jie vis tiek gali jaustis svetimi dėl savo mąstymo ir elgesio.

Jie gali išsiskirti, nes domisi skirtingais dalykais nei kiti vaikai. Dažniausiai jie žiūri kitokias televizijos laidas, klauso kitokios muzikos ir kitaip rengiasi. Kai kurie gali sulaukti įžeidžiančių komentarų dėl to, kokias taisykles nustato jų tėvai, kaip dekoruoti jų namai, kokį maistą jie valgo arba tiesiog dėl to, kad jie meldžiasi mokykloje.

Jeigu šie vaikai laiko save norvegais, vadinimas „užsieniečiu“ arba „imigrantu“ jiems gali būti įžeidžiantis (daugelis tokių vaikų yra gimę Norvegijoje arba yra praleidę čia didžiąją savo gyvenimo dalį). Situaciją gali apsunkinti tai, kad tėvų gimtojoje šalyje apsilankę vaikai ten taip pat laikomi svetimais.

Be to, kai kurie vaikai gali žinoti kai kuriuos daugių šalių kultūrų aspektus, tačiau iki galo nepažinti

nei vienos iš tų kultūrų. Taip yra todėl, kad jie išsikraustė arba niekada ten negyveno.

Kai kurie jaučiasi „kvaili“, nes jie nežino tų dalykų, kuriuos žino vaikai, visą laiką gyvenę toje šalyje, arba tie, kurių tėvai užaugo toje pačioje kultūroje. Jie gali žinoti tam tikrų dalykų, bet nesugebėti parodyti savo žinių, nes tai nieko nedomina. Jie „nepritampa“ čia.

Vaikai gerai prisitaiko įvairiose situacijose, tačiau jiems gali būti skaudu, kad jie negali atskleisti visų savo asmenybės pusių.

Daugelis vaikų nemažai energijos skiria, kad apsigintų ir pateisintų savo veiksmus, kuriuos atlieka kitaip. Kai kuriems tenka susidurti su įžeidinėjimais arba tėvus žeminančiais pasisakymais. Jiems gali tekti aiškinti apie savo tėvų drabužius, gyvenimo būdą, pasirinkimus arba kalbėjimo manieras. Tuo tarpu kitiems tenka aiškinti tėvams ir ginti save – tėvams atrodo, kad jie elgiasi „per daug norvegiškai“.

MES IR KITI

Žiniasklaidos galia ir įtaka yra didelė. Skirtingų kultūrų žmonės yra mažiau matomi spaudoje.

Žiniasklaidos dėmesio jie dažniausiai sulaukia tada, kai kalbama apie imigraciją, integraciją, hidžabus ir prievartą. musulmonai nuolat kviečiami atsiriboti nuo teroro aktų (nors to nėra reikalaujama iš kito tikėjimo žmonių). Komentarų skyreliuose internete iš imigrantų šeimų kilusių žmonių atžvilgiu dažnai naudojami neigiami apibūdinimai ir nenormatyvinė leksika.

Taip plinta išankstinės nuostatos, nežinojimas ir baimė. Jauni žmonės dėl to gali pradėti jaustis nesuprasti visuomenės ir jai nereikalingi.

Kai skirtingų kultūrų paaugliams sekasi puikiai, paprastai jie vadinami norvegais. Tada jie tampa dalimi norvegiškojo „mes“. Tokiais atvejais skaitome antraštes: „Norvegas Tarikas įmušė įvartį“, „Norvegė Stella filmuojasi Holivudo filme.“ Kai jiems sekasi blogai, jie apibūdinami kaip „kiti“. Jie yra „iš užsienio kilę paaugliai“.

Atliekančių svarbų vaidmenį visuomenėje ir dalyvaujančių kultūriniame gyvenime mažumų atstovų vis dar yra nepakankamai. Tokiose disciplinose kaip istorija arba sociologija vis dar dominuoja požiūris iš vakarų šalių, tokių kaip Norvegija ir Šiaurės Europos šalys, istorinės perspektyvos. Jauni žmonės gali pradėti jaustis nematomi ir nereikšmingi.

Visiems vaikams svarbu turėti sektinus pavyzdžius. Tai liečia ir skirtingų kultūrų vaikus. Jie stebi, kad žmonėms, su kuriais jie save tapatina, sekasi ir kad jiems pavyko pasiekti savo tikslus. Tai suteikia jiems patvirtinimą, kad daugiakultūris auklėjimas yra įprastesnis, negu jie galvoja, ir kad pasaulio istorija gali būti interpretuojama ir pasakojama įvairiais būdais. Jie taip pat mato, kad daugiakultūre kilmė gali būti suderinama ir pripažįstama kaip norvegiška. Tai gali juos paskatinti labiau didžiuotis savo praeitimi, nesiejant jos vien su neigiamais ir problemiškais dalykais.

Toliau pateikiama keletas patarimų žmonėms, kurių vaikai jaučiasi kitokie.

1. Padėkite vaikui didžiuotis savo paveldu.
Rinkite šeimos, šalies ir visuomenės, susijusios su jūsų vaiku, istorijos faktus (istorija, filosofija, menas, literatūra, architektūra).
2. Pagalvokite, ką jūs galėtumėte padaryti, kad jūsų vaikas galėtų matyti stipriąsias priklausymo Norvegijai ir kitoms šalims puses.
3. Nesidrovėkite atkreipti darželyje arba mokykloje dirbančių pedagogų dėmesio į savo problemas: jie galėtų daugiau laiko skirti vaikų kalbos, minčių ir patirčių įtraukimui į kasdienį mokyklos gyvenimą arba namų darbų atlikimą.

Kai kurie dalykai, kuriuos verta aptarti ir apsvarstyti:

- › Ar jautėtės kitoks? Kaip tai pasireiškė?
- › Pasikalbėkite su vaiku apie tai, ar jis jautėsi kitoks. Ar turite panašios patirties?
- › Ar jūsų vaikas linkęs tapatintis su žiniasklaidoje aptariamomis problemomis arba tuo, ko mokosi mokykloje?
- › Ar galima rasti pranašumų būnant ir jaučiantis kitokiam?
- › Pasikalbėkite apie žmones jūsų rate arba visuomenėje, kurie išnaudoja savo daugiakultūrę kilmę kaip išteklių.

RASIZMAS IR DISKRIMINACIJA

„JIE TYČIOJASI IŠ MANEŠ, JIE VADINA MANE MUSULMONU. JIE VADINA MANE BJAURIAIS VARD AIS, SAKO KAD AŠ ESU TERORISTAS IR VERČIU MERGAITES DĖVĖTI GALVOS APDANGALUS. AŠ NESU MUSULMONAS, AŠ INDAS. NEPAISANT TO, AŠ MANAU, KAD VERTINTI ŽMONES PAGAL JŲ RELIGIJĄ ARBA ETNINĘ KILMĘ YRA NETEISINGA.“

13 metų amžiaus berniukas

Deja, dalis skirtingų kultūrų vaikų ir jaunuolių susiduria su rasizmu ir diskriminacija. Diskriminacija reiškia skirtingą požiūrį į žmones dėl jų tautybės, religijos arba lyties. Rasizmas yra sunki patyčių forma. Gali būti tyčiojama iš tokių dalykų kaip vardai, kalba, aprangos stilius, odos spalva, religija arba etninė kilmė. Tokie incidentai galimi tiek tarp daugumos ir mažumos, tiek tarp dviejų skirtingų mažumų grupių.

Rasizmas gali pasireikšti kaip bjauri ir žeminanti kalba, smurtiniai veiksmai, taip pat kaip įžeidžiantys komentarai ir grasinimai internetinėje erdvėje. Kai kurie jauni žmonės taip pat susiduria

su sisteminiu rasizmu, pasireiškiančiu atskirties forma. Pavyzdžiais gali būti draudimas dalyvauti naktiniuose pasilinksminimuose arba atsisakymas kviešti į darbo pokalbius. Taip pat yra daug tokių jaunų žmonių, kurių tėvai susiduria su rasizmu ir diskriminacija.

Tokios patyčių ir nesąžiningo elgesio formos yra labai žeminančios. Žalingas patirto rasizmo poveikis gali pasireikšti laikui bėgant. To pasekmė gali būti žema savivertė, vienatvė, liūdesys, pyktis ir įniršis.

Keletas patarimų žmonėms, kurių vaikai kenčia nuo rasizmo ir diskriminacijos.

1. Atkreipkite dėmesį į pasikeitusį savo vaiko elgesį ir pasikalbėkite su juo apie tai, ką pastebėjote.
2. Atkreipkite dėmesį į tai, kaip jie naudojami mobiliuoju telefonu arba kompiuteriu. Pasidomėkite žinučių, internetinių pokalbių turiniu ir bendrinamais atvaizdais. Gerbkite vaiko teisę į privatumą.
3. Atkreipkite dėmesį į tai, ar vaikas turi draugų, ar kviečiamas į gimtadienius ir kitus socialinius susibūrimus. Sužinokite, su kuo jūsų vaikas leidžia laiką, kaip jie kalbasi ir ką kalba vieni apie kitus.
4. Paprašykite vaikų darželyje arba mokykloje dirbančių pedagogų atkreipti dėmesį į patyčias

ir rasizmo apraiškas. Nesivaržykite keletą kartų rekomenduoti šią temą mokyklos arba darželio grupės tėvų ir mokytojų susitikimui (šio lankstinuko pabaigoje pateikiame keletą naudingų kontaktų nuorodų).

5. Vaikus nuraminkite ir išklauskite. Patikinkite juos, kad su jais nevyksta nieko blogo. Paaiškinkite, kad baimė, neigiama patirtis ir nežinojimas gali priversti žmones kalbėti ir elgtis blogai. Perduokite informaciją darželiui arba mokyklai. Taip pat kreipkitės pagalbos į kitas institucijas (šio lankstinuko pabaigoje pateikiame keletą naudingų kontaktų nuorodų).

Kai kurie dalykai, kuriuos verta aptarti ir apsvarstyti:

- › Reguliariai kalbėkitės su savo vaiku apie patyčias, rasizmą ir diskriminaciją.
- › Kaip galite padėti vaikui pačiam išreikšti savo mintis ir jausmus?
- › Ar jums teko susidurti su rasizmo apraiškomis? Ar galite atsiminti, kaip jautėtės ir kaip reagavote?
- › Ar galite pasidalyti savo mintimis apie tai, kaip derėtų reaguoti jūsų vaikui, susidūrusiam su patyčiomis?
- › Kur turėtumėte kreiptis pagalbos, norėdami tai sustabdyti?
- › Ką jūs galite padaryti, kad apsaugotumėte savo vaiką nuo neigiamų emocijų ir blogų minčių apie save?

ŽVILGSNIS Į PASAULĮ IŠ SKIRTINGŲ PUSIŲ

„TAI, KAS ATSIŪTINKA MANO GIMTOJOJE ŠALYJE, YRA TAIP PAT ARTI MANEŠ, KAIP IR TAI, KAS VYKSTA NORVEGIJOJE. KARTAIS TAI MAN RŪPI NETGI LABIAU.“

16 metų amžiaus mergaitė

Skirtingose kultūrose augantys vaikai arba vaikai, kuriems teko augti keliose šalyse, susidūrė su skirtingais pasaulio suvokimo būdais. Jie žino, kad kai kurie dalykai kitose kultūrose yra daromi kitaip, ir kad tai, kaip žmonės gyvena Norvegijoje, nėra vienintelis galimas gyvenimo būdas. Jie gali turėti gana daug žinių apie kitų šalių politiką, istoriją, geografiją ir visuomenę.

Jauni žmonės dažnai linkę stipriai įsitraukti ir būti idealistai. Jiems rūpi, kaip sekasi kitiems žmonėms. Jie dažnai nori padėti ir padaryti pasaulį geresnį ir saugesnį žmonėms, kurie jiems rūpi ir kuriems jie jaučiasi artimi. Dažniausiai jie to nori vietose, kuriose gyvena žmonės, atitinkantys jų emocijų, kultūrinę arba religinę tapatybę. Daugeliui vaikų, augančių daugiakultūroje aplinkoje, tai atrodo natūrali pareiga.

Skirtingų kultūrų vaikai ir jaunimas dažnai turi prieigą prie didesnio skaičiaus informacijos šal-

tinių, savo aplinkoje girdi daugiau argumentų ir istorijų, besiskiriančių nuo įprastai pateikiamų Norvegijoje. Daugelis iš jų patys yra patyrę, kokios gali būti karo, priespaudos, skurdo pasekmės. Tai, kas vyksta kitur pasaulyje, taip pat gali būti asmeniška.

Žinojimas, kad baisūs dalykai vyksta šalyse, kuriose gyvena jų draugai ir mylimi žmonės, daugiakultūrės patirties turintiems paaugliams gali būti skausmingas ir sukrečiantis. Jų aštri reakcija gali kilti dėl to, kad Norvegijos ir įvairių tarptautinių institucijų vykdoma politika nepadedą apsaugoti žmonių ir giminių kitose šalyse.

Jauniems žmonėms taip pat gali atrodyti nepriimtina, jeigu, jų manymu, žiniasklaidoje per mažai dėmesio skiriama situacijos jų gimtojoje šalyje nušvietimui arba jeigu žiniasklaidoje situacija pateikiama vienpusiškai.

INTERNETAS KAIP DRAUGAS IR KAIP PRIEŠAS

Internetas gali būti geras draugas. Jis leidžia jums palaikyti ryšį su šeima ir draugais visame pasaulyje. Internetas taip pat suteikia galimybę jauniems žmonėms stiprinti savo tapatybę įvairiais aspektais ir ieškant informacijos gilinti žinias apie gimtąsias šalis.

Deja, vaikai ir jauni žmonės taip pat gali būti veikiami propagandos, sąmoslo teorijų ir grafinių vaizdų internete. Tai gali juos pakeisti: anksčiau buvusi turtinga, plati jų pasaulėžiūra tampa „siauresnė“ ir mažiau tolerantiška. Jie gali pradėti labiau domėtis žmonėmis, siekiančiais išnaudoti jų uolumą ir priklausymo grupei poreikį. Tai ypač tikėtina tuo atveju, jeigu jauni žmonės jaučia, kad tie, su kuriais jie linkę tapatintis, taip pat yra nesuprasti, diskriminuojami ir atstumti savo visuomenės arba tėvų.

Toliau pateikiama keletas patarimų dėl vaikų pasaulėžiūros.

1. Rodykite susidomėjimą jų draugais ir žmonėmis, su kuriais jie praleidžia laisvalaikį. Budriai stebėkite ir domėkitės, su kuo jie bendrauja ir kokios informacijos ieško internete bei mobiliajame telefone.

2. Turėtumėte dažnai klausinėti vaikų nuomonės apie tai, kokia, jų nuomone, yra tiesa ir kas vyksta pasaulyje. Atidžiai juos išklauskite. Užduokite atvirus klausimus (pavyzdžiui, „Ką tu manai apie...“). Pateikite jiems argumentus ir faktus, mesdami iššūkį jų įsitikinimams – tai suteiks jiems galimybę pažvelgti į dalykus iš kitos pusės.
3. Ar vaikas atrodo piktas ir užsidaręs? Ypač dėmesingi būkite tada, jeigu jie apibūdina kitus žmones arba žmonių grupes kaip blogesnius arba mažiau vertingus, jeigu pradeda domėtis tik tomis pačiomis temomis ir praktikomis arba pradeda elgtis taip, kaip nesielgdavo anksčiau.

Kai kurie dalykai, kuriuos verta aptarti ir apsvarstyti:

- › Kaip, jūsų nuomone, būtų galima pozityviai išnaudoti jų entuziazmą?
- › Kai kurie vaikai nori atsiriboti nuo tam tikrų savo tapatybės aspektų, Norvegijos kultūros arba savo tėvų kultūros. Kokia, jūsų nuomone, gali būti to priežastis?
- › Ką jūsų paauglys mano apie Vakarų žiniasklaidoje pateikiamą informaciją, karo veiksmus, JT strategiją ir pagalbos politiką? Kas, jo nuomone, turėtų būti daroma kitaip?
- › Ką galėtumėte padaryti jūs, kad jūsų vaikas jaustų, jog jis prisideda ir padeda ir kad jo nuomonė yra girdima?

ĮGŪDŽIAI IR STIPRIOSIOS PUSĖS

„AŠ ĮSIVAIZDUOJU, KAD TURIU NIEKAM NEMATOMŲ NEĮTIKĖTINŲ GALIŲ – KALBŲ KELIOMIS KALBOMIS, PAŽJSTU DAUG KULTŪRŲ, EŠU PRATŪSI PRIE SKIRTINGŲ ŽMONIŲ IR IDĖJŲ, GERAI GEBU PRISITAİKYTI, PAMATYTI NAUJUS ŽMONES IR JAIS RŪPINTIS.“

14 metų amžiaus mergaitė

Daugiakultūre kilmė suteikia daug svarbių išteklių. Tai įgūdžiai, reikalingi Norvegijos visuomenėje. Šios žinios taip pat reikalingos sprendžiant problemas, su kuriomis susiduriame visame pasaulyje. Tokios savybės kaip „gebėjimas prisitaikyti“, „lankstumas“ ir „orientacija į sprendimus“ darbo rinkoje yra labai paklausios.

Daugiakultūres kilmės jaunuoliai taip pat turi gerų kalbinių ir kultūrinių įgūdžių. Jiems geriau sekasi dirbti su skirtingais žmonėmis, lūkesčiais ir situacijomis. Dažnai jie yra geri stebėtojai. Jiems gali puikiai sektis versti žodžiu ir raštu. Jie įpratę įveikti prieštaravimus.

Dažnai jie nežino, kad jų gebėjimai yra geri ir naudingi. Tai yra dalykas, apie kurį jie turi sužinoti augdami. Šiuos gebėjimus jie turi treniruoti

„kaip raumenį“, lygiai kaip tai daroma važiuojant dviračiu arba grojant instrumentu. Jie turi žinoti, kad jų indėlis yra toks pat svarbus, kaip ir žmonių, užaugusių vienoje kultūroje. Čia mes, tėvai, taip pat kiti suaugusieji, susitinkantys su vaiku, turime svarbią užduotį.

Keletas daugiakultūrių įgūdžių ir išteklių pavyzdžių:

- › kalbiniai įgūdžiai;
- › skirtingų kultūrų patirtis;
- › žinios apie bendravimo skirtumus;
- › didelės prisitaikymo galimybės;
- › pakantumas sprendžiant prieštaravimus;
- › susipažinimas su naujais žmonėmis nepatiriant sunkumų;
- › sprendimų radimas ir konfliktų sprendimas;
- › buvimas geru stebėtoju;
- › įvairių problemos pusių matymas;
- › supratimas, kad kiti turi skirtingus požiūrius;
- › tarptautiniai ryšiai.

Keletas patarimų, kaip skatinti jų suvokimą apie savo privalumus ir įgūdžius.

1. Pasisitenkite, kad vaikas savaime dalytųsi ar rodytų augimo daugiakultūroje aplinkoje iššūkius ir privalumus.
2. Padėkite vaikams „paversti“ iššūkius ištekliais. Galbūt jie niekada nesusimąstė apie tai, kaip jų patirtis būnant naujoku mokykloje ir mokantis

naujais būdais gali padėti kitiems, esantiems tokioje situacijoje. Ši patirtis gali praversti žengiant į darbo rinką arba pradėdant naują gyvenimo etapą. Gali būti, kad jie nesupranta, jog keleto kalbų mokėjimas arba keleto žodžių mokėjimas įvairiomis kalbomis yra privalumas.

3. Mokyklą arba vaikų darželį įtraukite į šių gebėjimų skatinimą ir naudojimą vaiko kasdieniame gyvenime. Galbūt jie galėtų papasakoti arba parašyti apie tokius dalykus kaip papročiai, tradicijos, pasakos, klimatas arba maistas.

Kai kurie dalykai, kuriuos verta aptarti ir apsvarstyti:

- › Ką, jūsų nuomone, jūs išmokote pozityvaus persikeldami ir pažindami naujas kultūras?
- › Kaip jūs galite padėti vaikui pamatyti, kad iššūkiuose taip pat galima išvelgti pozityvių dalykų?
- › Kokių gebėjimų ir polinkių turi jūsų vaikas?
- › Kaip galite padėti savo vaikui pamatyti ir išnaudoti savo stipriąsias puses?

„SKIRTINGŲ KULTŪRŲ VAIKAI ŽINO VISUS TEISINGUS ATSAKYMUS, TAČIAU NIEKAS NEUŽDUODA JIEMS TEISINGŲ KLAUSIMŲ.“

David C. Pollock

ŠTAI KELETAS VIETŲ, KUR GALIMA GAUTI PAGALBĄ IR GERĄ PATARIMĄ!

Vaikų, jaunimo ir tėvų skubios pagalbos linija: 116 111. Sudėtingoje situacijoje atsidūrę vaikai ir jaunuoliai gali skambinti į pagalbos liniją. Taip pat gali kreiptis dėl vaikų susirūpinę draugai bei suaugusieji.

Darželio vedėjas arba klasės auklėtojas: jeigu jums reikia aptarti su savo vaiku susijusius klausimus arba norite kreiptis dėl bendradarbiavimo šiame lankstinuke pateiktomis temomis, tiesiog susisiekite su darželiu arba mokykla.

Vaikų priežiūros tarnybos: teikia vaikams, jauniui ir šeimoms paramą bei pagalbą tuo metu, kai juos prislegia šeimyninės problemos. Informacija pateikiama savivaldybės interneto svetainėje.

Šeimos konsultavimo tarnyba: teikia gydymo ir konsultavimo paslaugas sunkumų, konfliktų ar krizių šeimoje atvejais. Šeimos konsultavimo tarnyba priima asmenis, poras ir šeimas. Informacija pateikiama bufdir.no.

Bendrosios praktikos slaugytoja: galima rasti Vaikų ir kūdikių sveikatos priežiūros įstaigose ir Jaunimo sveikatos priežiūros įstaigose. Jos taip pat dirba su mokymo įstaigomis ir gali padėti jums ir jūsų vaikui su sveikata susijusiais klausimais. Informaciją rasite savivaldybės interneto svetainėje.

Mažumų konsultantas: šie pareigūnai dirba kai kuriose vidurinėse mokyklose. Jie yra kvalifikuoti spręsti tarpkultūrinės komunikacijos ir mažumų klausimus. Pasidomėkite, ar toks specialistas dirba jūsų mokykloje.

Pedagoginė psichologinė tarnyba: konsultavimo tarnyba specialiųjų poreikių turintiems vaikams ir jaunuoliams, taip pat turintiesiems raidos sutrikimų. Daugiau informacijos rasite udir.no.

Policija: esant kritinei situacijai skambinkite 112.

Socialinis pedagogas: kiekvienoje mokykloje dirba ir konsultuoja socialinis pedagogas. Jų užduotis yra padėti paaugliams mokytis ir spręsti socialinės adaptacijos mokykloje problemas. Informacija pateikiama mokyklos interneto svetainėje.

„**Voksne for Barn**“: turi ekspertus, teikiančius konsultacijas ir patarimus vaikais ir jaunimu besirūpinantiems suaugusiesiems. Į mus galite kreiptis anonimiškai, mes užtikrinsime jūsų konfidencialumą. Su mumis galima susisiekti telefonu, internetu. Taip pat yra galimybė tikrą laiką pokalbiui. Tel. 810 03 940. Taip pat galite susisiekti su mumis, jeigu norite sužinoti daugiau apie rengiamus kursus ir teikiamas paslaugas, skirtas patyčių prevencijai ir vaikų psichikos sveikatos apsaugai.

„**SalTO**“ / **SLT koordinatoriai:** dirba, siekdami sumažinti vaikų ir jaunimo nusikalstamumą, taip pat piktnaudžiavimo narkotikais tarp vaikų ir jaunimo atvejus. Informacija pateikiama savivaldybės interneto svetainėje.

„**Utekontakten**“: vykdo prevenciją ir informacijos sklaidą tarp 10–23 metų amžiaus vaikų ir jaunuolių. Susisiekite, jeigu vaiko arba jaunuolio elgesys jums kelia nerimą. Informacija pateikiama savivaldybės interneto svetainėje.

Keletas kitų organizacijų, kurių pagrindinė veikla susijusi su mažumų klausimais, rasizmu ir diskriminacija:

Norvegijos kovos prieš rasizmą centras: prieš rasizmą kovojanti organizacija. Daugiau informacijos rasite antirasistisk-senter.no.

Įstaiga, kovojanti prieš diskriminacijos apraiškas valstybės institucijose (OMOD): teisių gynimo ir konsultacijų centras, siekiantis skatinti

lygybę ir užkirsti kelią diskriminacijai etniniu pagrindu. Daugiau informacijos rasite omod.no.

„Minotenk“: mokslinių tyrimų centras, savo veikloje daugiausiai dėmesio skiriantis problemų ir iššūkių, išskylančių daugiakultūroje Norvegijoje, identifikavimui. Daugiau informacijos rasite minotenk.no.

Keletas organizacijų, dirbančių traumų, patyčių, savižudybių prevencijos bei imigrantų sveikatos apsaugos srityse:

Norvegijos mažumų sveikatos tyrimų centras (NAKMI): per mokslinius tyrimus ir švietimą skleidžia informaciją apie imigrantų ir jų vaikų sveikatos būklę ir priežiūrą Norvegijoje. Daugiau informacijos rasite nakmi.no.

Regioniniai smurto, potrauminio streso ir savižudybių prevencijos centrai (RVTS): centrų tikslas yra teikti informaciją dirbantiems potrauminio streso ir savižudybių prevencijos srityje. Jie teikia konsultacijas, instrukcijas ir rekomendacijas ekspertams. Daugiau informacijos rasite rvts.no.

Vaikų ir jaunuolių psichikos sveikatos regioniniai centrai: Vaikų ir jaunuolių psichikos sveikatos apsaugos informacijos centrai. Vykdo mokslinius tyrimus ir tobulinimus, teikia informavimo, švietimo ir kitas paslaugas. Daugiau informacijos rasite r-bup.no, uni.no, uit.no ir ntnu.no/rkbu.

Gelbėkit vaikus: organizacija, kovojanti už vaiko teises visame pasaulyje. Taip pat siūlo kursus ir paslaugas elektronines patyčias arba atskirtį patiriantiems jaunuoliams. Daugiau informacijos rasite reddbarna.no.

Raudonasis Kryžius: Norvegijoje ir kitose šalyse padeda žmonėms, kuriems reikia pagalbos. Raudonasis Kryžius siūlo daug veiklos daugiakultūrės kilmės jaunimui (pvz., tai gali būti pagalba ruošiant namų darbus arba darbas kavinėje). Daugiau informacijos rasite rodekors.no.

„Unicef“: programa „Tu gali būti tas vienintelis“ siūlo kovai su patyčiomis skirtas paskaitas mokyklose mokiniams, mokytojams ir tėvams. Daugiau informacijos rasite unicef.no.

Organizacijų, konsultuojančių šeimas ir vykdančių socialinės atskirties prevenciją, interneto svetainės:

- › Foreldrehverdag.no
- › Utveier.no
- › Radikalisering.no

„SKIRTINGŲ KULTŪRŲ VAIKAI
ŽINO VISUS TEISINGUS
ATSAKYMUS, **TAČIAU NIEKAS
NEUŽDUODA JIEMS TEISINGŲ
KLAUSIMŲ.**“

David C. Pollock

